

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobkyně: **V. S.**, zast. JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem, se sídlem Praha 5, Symfonická 1496/9, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 10. 2006, č. j. 22 Ca 378/2005 – 21,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 10. 2006, č. j. 22 Ca 378/2005 – 21, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované ze dne 25. 1. 2005, č. X, byla zamítnuta žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 – 1945 (dále jen zákon č. 261/2001 Sb.), kterou podala žalobkyně jako vdova po panu A. S., nar. X, zemřelému X, za dobu jeho věznění od 5. 10. 1947 do 19. 6. 1948. Žalovaná dospěla k závěru, že žalobkyni nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky za uvedenou dobu věznění jejího manžela nevznikl, protože rozhodnutí o věznění bylo zrušeno cestou obnovy řízení, což nevypovídá nic o tom, zda k odsouzení došlo z politických důvodů či nikoliv, proto se zákon č. 261/2001 Sb. na takto zrušená rozhodnutí nevztahuje. Splnění podmínky uvedené v § 2 odst. 1 uvedeného zákona, podle níž muselo ke zrušení odsuzujícího rozsudku dojít buď podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., nemůže nahradit ani deklarace soudu v trestním řízení o účasti občana na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2

zákona č. 119/1990 Sb., neboť taková deklarace nemá ani nemůže mít účinky zrušujícího soudního rozhodnutí.

Ve včas podané žalobě nesouhlasila žalobkyně se závěrem žalované, že nespĺňuje podmínku pro poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. ve vztahu k věznění jejího manžela od 5. 10. 1947 do 19. 6. 1948. Připomněla v této souvislosti, že předchozím rozhodnutím žalované ze dne 14. 1. 2003, č. X, byla jí přiznána jednorázová peněžní částka podle zákona č. 261/2001 Sb. za období manželova věznění od 25. 6. 1948 do 25. 6. 1949, od 4. 2. 1952 do 7. 5. 1953 a od 17. 5. 1955 do 17. 5. 1961. Po vydání „rehabilitačního“ rozhodnutí ze dne 30. 3. 2004, požádala žalobkyně o doplatek, a to za období manželova věznění od 5. 10. 1947 do 19. 6. 1948, avšak žalovaná odmítla její žádosti vyhovět z důvodu, že rozhodnutí o manželově věznění nebylo zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., ani podle zákona č. 198/1993 Sb., ale cestou obnovy řízení, se kterou zákon č. 261/2001 Sb. nárok nespojuje. Žalobkyně zdůraznila, že původní odsuzující soudní rozhodnutí, na jehož základě žádá o doplatek, bylo zrušeno v rámci řízení o povolení obnovy a následně soud též vyslovil podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. účast jejího manžela na soudní rehabilitaci. Poukázala na obdobné případy, ve kterých žalovaná žadatelům jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 261/2001 Sb. přiznala, respektive, kdy její zamítavá rozhodnutí byla zrušena soudem a uloženo žalované těmto osobám jednorázovou peněžní částku přiznat. Žalobkyně rovněž odkázala na nález z Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2001, sp. zn. II. ÚS 187/2000, podle něhož nelze záměrům rehabilitace bránit pozitivněprávním dogmatizmem při výkladu právních norem; ustanovení rehabilitačních předpisů je právě s ohledem na jejich smysl a účel zapotřebí interpretovat extenzivně ve prospěch postižených osob. Na rozdíl od restitucí majetku takový výklad nemůže vést k nepřijatelným zásahům do práv jiných osob. Žalobkyně se domáhala zrušení napadeného rozhodnutí žalované.

Žalovaná v písemném vyjádření k žalobě nezpochybňovala skutečnost, že trestný čin, pro který byl A. S. vězněn i v období od 5. 10. 1947 do 19. 6. 1948 (zločin subordinace podle § 145, § 146 písm. c/ a § 149 zákona č. 19/1855 ř. z.) je uveden v § 4 zákona č. 119/1990 Sb. jako jeden z trestných činů, u kterých lze konat přezkumné řízení soudní. Návrh na přezkumné řízení bylo však možno podat podle § 6 odst. 1 věty první téhož zákona nejpozději do dvou let ode dne účinnosti tohoto zákona. Oprávněná osoba mohla též za podmínek ustanovení § 6 odst. 2 požádat z důležitých důvodů o navrácení lhůty za podmínek v tomto ustanovení uvedených. Přezkumné řízení soudní ve vztahu k věznění manžela žalobkyně však zahájeno nebylo, ani nebyla podána žádost o navrácení lhůty, přičemž žalovaná zdůraznila, že plénum Ústavního soudu nálezy č. 84 a sp. zn. Pl. ÚS 46/2000, odmítlo návrhy na zrušení ustanovení § 6 zákona č. 119/1990 Sb. Žalovaná dále poukázala na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. 7 A 508/2002, podle něhož zrušením rozhodnutí ve smyslu zákona č. 261/2001 Sb. není ani vyslovení účasti na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Usnesení Okresního soudu ve Znojmě ze dne 30. 3. 2004, sp. zn. 2 T 571/2003, jímž bylo zastaveno trestní stíhání A. S. pro skutek kvalifikovaný jako zločin porušení subordinace, jímž byla současně vyslovena účast jmenovaného na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., označila žalovaná za účelové a navíc v rozporu se zákonem č. 119/1990 Sb., neboť toto ustanovení se vztahuje pouze na případy, kdy čeští občané byli neoprávněně vězněni, aniž by jejich trestní věc skončila pravomocným odsuzujícím rozsudkem. O takový případ však v dané věci nešlo, neboť manžel žalobkyně byl pravomocně odsouzen.

Krajský soud v Ostravě napadeným rozsudkem žalobu zamítl a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ve svém rozhodnutí vycházel z obsahu správního spisu, citoval ustanovení § 2 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 261/2001 Sb., podle něhož se zákon vztahuje na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 s tím, že tento zákon se vztahuje rovněž na vdovy a vdovce po osobách uvedených v odst. 1, za podmínek tam blíže uvedených. Dovodil, že jednu z podmínek v tomto ustanovení citovanou žalobkyně neprokázala, neboť rozhodnutí bývalého Vojenského soudu první stolice v Brně ze dne 15. 12. 1947, č. j. VTR 758/47 – 19, ve spojení s rozsudkem Nejvyššího vojenského soudu v Praze ze dne 9. 6. 1948, sp. zn. P4/48, o věznění manžela žalobkyně, byť za trestný čin uvedený v § 4 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb., nebylo zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. Konstitutivní rozhodnutí o zrušení odsuzujícího rozsudku bylo vydáno podle obecných ustanovení trestního řádu o obnově řízení, nikoliv v řízení podle zákona o soudní rehabilitaci. Na této - pro rozhodnutí věci nejpodstatnější skutečnosti - nemění podle názoru krajského soudu nic ani existence usnesení o účasti manžela žalobkyně na soudní rehabilitaci per analogiam podle § 33 odst. 2 téhož zákona. Toto usnesení má pouze deklaratorní charakter a navíc se jím žádné rozhodnutí o věznění neruší. Toto usnesení bylo podle názoru krajského soudu vydáno v důsledku porušení zákona ve prospěch manžela žalobkyně, kdy ke stejnému závěru dospěl v obdobné věci Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 23. 9. 2003, sp. zn. 4 Tz 98/2003. Nejvyšší soud v odůvodnění tohoto rozsudku konstatoval, že ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. lze použít v rehabilitačním řízení pouze tehdy, pokud dotyčná osoba nebyla pravomocně odsouzena za skutky uvedené v § 2 a § 4 v určeném časovém období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990. Vzhledem k tomu, že zákonnou úpravou je přesně a podrobně stanoveno, na jaký okruh osob a za jakých podmínek lze příslušná ustanovení zákona o soudní rehabilitaci vztáhnout, nepřichází zde v úvahu postup známý jako analogie iuris, neboť ten je možný pouze v případech, kdy právní úprava chybí, ale ani postup známý jako analogie legis vzhledem k tomu, že obviněný své rehabilitace dosáhl, byť prostřednictvím jiného soudního postupu, a to výhradně podle ustanovení trestního řádu a trestního zákona. Krajský soud zdůraznil, že k obdobnému závěru dospěl Nejvyšší správní soud v rozsudku rozšířeného senátu ze dne 22. 7. 2005, č. j. 3 Ads 33/2004 – 84, kdy uvedl, že usnesení soudu, kterým je v návaznosti na zrušení původního odsuzujícího rozsudku v rámci obnovy řízení ve smyslu trestního řádu vyslovena účast konkrétní osoby na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., nenahrazuje splnění podmínky pro přiznání jednorázové peněžní částky podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb., tj. zrušení rozhodnutí o věznění podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. Z těchto důvodů krajský soud žalobu jako nedůvodnou zamítl podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“).

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) včas kasační stížnost, v níž vytykala soudu nesprávné právní posouzení věci. Vyslovila přesvědčení, že srovnání trestní věci jejího manžela s případem, který řešil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 23. 9. 2003, sp. zn. 4 Tz 98/2003, nebylo případné, neboť ve věci manžela stěžovatelky Nejvyšší soud ČR nikdy nevyslovil porušení zákona a jiný soud není oprávněn takové porušení vyslovovat. Navíc citovaným rozsudkem Nejvyššího soudu ČR nedošlo ke zrušení rehabilitačního rozhodnutí podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Připomíná vtéto souvislosti názor Ústavního soudu ČR v usnesení ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. I. ÚS 135/04, v obdobné věci J. V. (stejně jako nálezy sp. zn. III. ÚS 434/03 a sp. zn. II. ÚS 528/03), podle něhož „*tzv. akademický výrok Nejvyššího soudu ČR o porušení zákona výlučně ve prospěch stěžovatele, který vynesl Nejvyšší soud ČR i v daném případě, není sám o*

sobě důvodem pro žádnou změnu právního stavu. Tento typ výroku se nedotýká právní moci ani vykonatelnosti napadeného rozhodnutí, v konkrétní věci, tedy usnesení Okresního soudu v Olomouci ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. Rt 3/2002.“ Obdobně se vyjádřil Ústavní soud též v usneseních ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. III. ÚS 434/03 a ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. II. ÚS 528/03. Stěžovatelka dovozuje, že usnesení o soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. jsou tedy i po rozhodnutích Nejvyššího soudu ČR pravomocná a žalovaná je pokládala za dostatečný podklad k tomu, aby dotyčným vyplatila jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 261/2001 Sb. Stěžovatelka dále vyslovuje přesvědčení, že právní názor vyjádřený v rozsudku rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 7. 2005, č. j. 3 Ads 33/2004 – 84, byl překonán nálezem Ústavního soudu ČR vyhlášeným dne 3. 8. 2005, pod sp. zn. I. ÚS 605/03, ve věci V. F., který byl odsouzen ze stejného důvodu jako stěžovatelčin manžel a byl i stejným postupem rehabilitován; spor se rovněž týkal jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. Ústavní soud zrušil rozsudek Nejvyššího správního soudu a vyslovil právní názor, že *„účel a smysl právních předpisů není možné hledat pouze ve slovech a větách toho kterého předpisu, ve kterém jsou vždy také přítomny i principy uznávané demokratickými právními státy. Lze říci, že tyto zásady platí tím spíše v řízeních, ve kterých dochází k aplikaci zákonů, kterými se demokratický správní řád snaží reagovat na křivdy vzniklé za minulého demokratického režimu, jenž byl zákonem č. 198/1993 Sb. označen za zločinný, nelegitimní a zavrženíhodný.*“ Stěžovatelka má též zato, že právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2005, č. j. 3 Ads 33/2004 – 84, byl překonán nálezem Ústavního soudu ČR vyhlášeným dne 23. 12. 2005 pod sp. zn. I. ÚS 605/03, ve věci L. K. Zde vyslovil Nejvyšší soud ČR názor, že *„v případě druhého odsouzení a věznění nelze postupovat tak, že odškodnění bude odepřeno, neboť by tím byl porušen princip rovnosti spočívající v tom, že stejné jednání by mělo mít i stejné následky. Česká správa sociálního zabezpečení i Nejvyšší správní soud příliš restriktivním a formalistickým výkladem zákona č. 261/2001 Sb. znemožnily stěžovateli dosáhnout satisfakce podle uvedeného zákona.“* V případě manžela stěžovatelky je situace obdobná jako v případě druhého odsouzení L. K., který byl odsouzen ze stejného důvodu. Stěžovatelka navrhovala, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě a věc vrátil tomuto soudu k novému projednání.

V doplňku kasační stížnosti ze dne 11. 9. 2007 stěžovatelka poukázala na nález Ústavního soudu ČR vyhlášený dne 24. 8. 2007, pod sp. zn. I. ÚS 712/05, ve věci V. F., v němž uvedený soud potvrdil, že občan má nárok na jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 261/2001 Sb., i když ke zrušení odsuzujícího rozsudku pro trestný čin uvedený v zákoně č. 119/1990 Sb. došlo na základě obecných právních předpisů.

Žalovaná se kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hledisek uvedených v ustanovení § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody uvedenými v kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že kasační stížnost, v níž se stěžovatelka dovolávala důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy nesprávného posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení, je důvodná.

Ze správního spisu vyplývá, že stěžovatelka dne 18. 12. 2002 požádala o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., jako vdova po A. S., nar. X, politickém vězni. Spis, vedle dalšího, obsahuje: 1) oddací listy prokazující opakované uzavření manželství dne 5. 8. 1950 a dne 7. 10. 1972; 2) potvrzení Vězeňské služby České republiky o tom, že A. S. byl vězněn v době od 5. 10. 1947 do 15. 12. 1947, od 25. 6. 1948 do

25. 6. 1949, od 4. 2. 1952 do 7. 5. 1953 a od 17. 5. 1955 do 17. 5. 1961; 3) opis rejstříku trestů, ze kterého vyplývá, že A. S. Krajský vojenský soud Brno rozsudkem ze dne 3. 10. 1947, sp. zn. Tr 75/47-II, za trestné činy podle §§ 145, 146 písm. c), vojenského trestního zákona uložil trest odnětí svobody v trvání 9 měsíců, který vykonal dne 22. 6. 1948, rozsudkem Okresního soudu v Brně ze dne 4. 3. 1948, sp. zn. Ktz 458/49, mu byl za stejné trestné činy uložen trest odnětí svobody v trvání 1 roku, který vykonal dne 25. 6. 1949, rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 5. 1955, sp. zn. T 12/55, mu byl trestný čin podle § 80 odst. 1 trestního zákona uložen trest odnětí svobody v trvání 18 měsíců, který byl amnestován dne 4. 5. 1955, a rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 9. 1955 sp. zn. T 32/55 mu byl za trestný čin podle § 80 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona uložen trest odnětí svobody v trvání 9 roků; 4) rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti České republiky sp. zn. RO 4446/91 a RO 4447/91, kterými bylo A. S. přiznáno odškodnění za jeho věznění v době od 4. 2. 1952 do 7. 5. 1953 a od 17. 5. 1955 do 17. 5. 1961; 5) usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 11. 1990, sp. zn. 1 Rt 201/90, kterým byla podle § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 119/1990 Sb. konstatována soudní rehabilitace A. S. a zrušení rozsudku tohoto soudu ze dne 6. 5. 1953, sp. zn. T 12/53, ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu v Praze ze dne 20. 8. 1953, sp. zn. 6 To 15/53, a trestní stíhání bylo zastaveno; 6) usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 12. 1990, sp. zn. 1 Rt 253/90, kterým byla podle § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 119/1990 Sb. konstatována soudní rehabilitace A. S. a zrušení rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 9. 1955, sp. zn. T 32/55, ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu v Praze ze dne 2. 11. 1955, sp. zn. 4 To 61/55 a trestní stíhání bylo zastaveno; 7) rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 10. 1990, sp. zn. 9 Tz 196/2000, kterým byl ke stížnosti pro porušení zákona podané ministerstvem spravedlnosti zrušen rozsudek Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 4. 3. 1949, č. j. Ktr 458/48 – 34, a rozsudek Nejvyššího vojenského soudu v Praze ze dne 5. 5. 1949, sp. zn. P-73/49 a A. S. byl podle § 226 písm. b) trestního řádu zproštěn obžaloby pro skutek kvalifikovaný jako zločin porušení subordinace podle § 145, § 146 písm. c), § 149 zákona č. 19/1855 ř. z.; 8) usnesení Okresního soudu ve Znojmě ze dne 30. 3. 2004, sp. zn. 2 T 571/2003, kterým bylo zastaveno trestní stíhání A. S. pro skutek kvalifikovaný jako zločin porušení subordinace podle §§ 145, 146 písm. c), 149, kterého se dopustil dne 3. 10. 1947. Soud dále vyslovil, že A. S. je podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. per analogiam účasten soudní rehabilitace. Z odůvodnění usnesení vyplývá, že A. S. byl rozsudkem Vojenského soudu I. stolice v Brně č. j. Vtr 758/47 – 19, ze dne 15. 12. 1947, ve spojení s rozsudkem Nejvyššího vojenského soudu v Praze ze dne 9. 6. 1948, sp. zn. P 4/48, za citovaný zločin uložen trest odnětí svobody v trvání 9 měsíců, který vykonal v době od 5. 10. 1947 do 19. 6. 1948, kdy byl propuštěn na základě amnestie prezidenta republiky; 9) usnesení Okresního soudu v Karviné ze dne 18. 9. 1996, č. j. 49 D 272/96 – 28, ze kterého vyplývá, že A. S. dne 23. 2. 1996 zemřel.

Česká správa sociálního zabezpečení rozhodnutím ze dne 14. 1. 2003, sp. zn. X, přiznala stěžovateli podle § 5 odst. 7 zákona č. 261/2001 Sb. jednorázovou peněžní částku ve výši 103 500 Kč za manželovo věznění v době od 25. 6. 1948 do 25. 6. 1949, od 4. 2. 1952 do 7. 5. 1953 a od 17. 5. 1955 do 17. 5. 1961. Přezkoumávaný správním rozhodnutím odmítla žalovaná přiznat stěžovateli jednorázovou peněžní částku za období věznění jejího manžela od 5. 10. 1947 do 19. 6. 1948 z důvodů výše již podrobně rozvedených.

Nejvyšší správní soud především poukazuje na to, že Krajský soud v Ostravě vycházel při posuzování stěžejní otázky, tj., zda usnesení soudu, kterým je vyslovena účast konkrétní osoby na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. (v návaznosti na zrušení původního odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení o stížnosti pro porušení zákona), může mít účinky splnění podmínky ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb.,

z právního názoru rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu, vysloveného v rozsudku ze dne 22. 7. 2005, č. j. 3 Ads 33/2004 – 84, (žalobce A. H.). Rozšířený senát tehdy vyslovil, že ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. uvádí, že tento zákon se vztahuje na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. únorem 1948 a 1. lednem 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. V daném případě byl žalobce pravomocně odsouzen a vězněn pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950. Tento trestný čin je uveden v § 4 písm. c) zákona č. 119/1990 Sb. a žalobce tak mohl soudní rehabilitace dosáhnout cestou přezkumného řízení soudního podle oddílu třetího tohoto zákona. Tímto způsobem však žalobce rehabilitován nebyl, neboť nepodal návrh na zahájení řízení ve lhůtě uvedené v § 6 citovaného zákona. Konstitutivní rozhodnutí o zrušení odsuzujícího rozsudku tedy bylo vydáno podle obecných ustanovení trestního řádu o obnově řízení, nikoliv v řízení podle zákona č. 119/1990 Sb. Na této pro rozhodnutí ve věci nejpodstatnější skutečnosti nemění podle názoru Nejvyššího správního soudu nic ani existence usnesení o účasti žalobce na soudní rehabilitaci per analogiam podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Jednak toto usnesení má pouze deklaratorní charakter a jak již bylo uvedeno ve výše citovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 7 A 508/2002 – 23, ze dne 26. 8. 2003, žádné rozhodnutí o věznění se jím neruší, jednak toto usnesení (a jemu podobná v dalších případech), bylo vydáno v důsledku porušení zákona ve prospěch žalobce, jak judikoval Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 4 Tz 98/2003, ze dne 23. 9. 2003. Podle tohoto rozsudku „ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. bylo přípustné použít v rehabilitačním řízení pouze tehdy, pokud dotyčná osoba nebyla pravomocně odsouzena za skutky uvedené v § 2 a § 4 v určeném časovém období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Vzhledem k tomu, že zákonnou úpravou je přesně a podrobně stanoveno, na jaký okruh osob a za jakých podmínek lze příslušná ustanovení zákona o soudní rehabilitaci vztáhnout, nepřichází zde v úvahu postup zde známý jako analogie iuris, neboť ten je možný pouze v případech, kdy právní úprava chybí, ale ani postup známý jako analogie legis, vzhledem k tomu, že obviněný své rehabilitace dosáhl, byť prostřednictvím jiného soudního postupu, a to výhradně podle ustanovení trestního řádu a trestního zákona“.

Výše uvedený právní názor vyslovený rozšířeným senátem Nejvyššího správního soudu byl překonán nálezem Ústavního soudu I. ÚS 712/05, vyhlášeným dne 24. 8. 2007. Tímto ústavním nálezem byl zrušen rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2005, č. j. 5 A 544/2002 – 57, ve věci V. F. V tomto rozsudku, který se týkal obdobné věci, vycházel Nejvyšší správní soud z právního názoru vyjádřeného rozšířeným senátem Nejvyššího správního soudu, jehož část byla shora uvedena.

V označeném nálezem Ústavního soudu je však uvedeno: „Pro odstranění jakýchkoliv pochybností Ústavní soud konstatuje, že vzhledem ke specifické povaze předmětné věci je třeba, při jejím posuzování, ctít účel a smysl zákonů č. 119/1990 Sb. a č. 261/2001 Sb., které měly především za cíl nápravu křivd způsobených předchozím režimem. S ohledem na to, je tudíž třeba posoudit i stěžovatelem předložené usnesení o soudní rehabilitaci, jako splnění podmínky pro vyplacení jednorázové částky, i když bylo toto usnesení vydáno v režimu obecného trestního řízení, a nikoliv v režimu zákona č. 119/1990 Sb. Tímto závěrem Ústavní soud zároveň bere úvahu i skutečnost, že v minulosti bylo rozhodování v těchto věcech značně nejednotné. Na základě výše uvedených skutečností Ústavní soud setrvává na názoru uvedeném v nálezem sp. zn. I. ÚS 605/03, tj. že Nejvyšší správní soud porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Vzhledem k tomu, že současně nerespektoval právní závěr nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 605/03, došlo zároveň k porušení článku 89 odst. 2 Ústavy ČR,

podle něhož jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby“.

K výše uvedenému Nejvyšší správní soud připomíná usnesení rozšířeného senátu ze dne 11. 1. 2006, č. j. 2 AfS 66/2004 – 53, v němž je mimo jiné uvedeno, že „Podle imperativu ústavně konformní interpretace a aplikace právních předpisů jsou všechny subjekty aplikující právo povinny postupovat tak, aby zvolený výklad právních předpisů byl souladný s ústavností, a to ve smyslu výslovného znění konkrétních ústavních norem i ústavních principů a hodnot, nezřídka v ústavních textech expressis verbis, nevyjádřených. Teprve pokud takový výklad možný není, je na místě protiústavní ustanovení právních předpisů k tomu příslušným mechanismem odstranit. V tomto kontextu viděno, jestliže Ústavní soud v některém svém rozhodnutí zformuluje ústavně konformní výklad právního předpisu, je nutno tento výklad respektovat i v obdobných kauzách, byť se jedná o procesně samostatná řízení. Opačný výklad, který by kupř. s odkazem na vázanost soudce zákonem podle článku 95 odst. 1 Ústavy ČR odmítal respektovat právní názor Ústavního soudu, by představoval logickou chybu, jelikož tato vázanost výkladem norem nadzákonné (ústavní) síly, musí být pro soud při aplikaci jednoduchého práva určující. Navíc nelze přehlédnout, že opačný závěr by ve svých důsledcích vedl k nerovnosti účastníků jednotlivých soudních řízení a k nepředvídatelnosti soudního rozhodování, což samozřejmě představuje pochybení dosahující ústavní intenzity. Nelze rovněž opomenout, že určujícím společným prvkem obecných soudů a Ústavního soudu je jejich poslání zakotvené v článku 4 Ústavy, kterým je ochrana základních práv a svobod. Mezi oběma složkami soudní moci tak musí existovat souhra a harmonie, nikoliv animozita. V podmínkách právního státu je proto nemyslitelné, aby obecný soud – s vědomím jednotné a jasně seznatelné judikatury Ústavního soudu – s odvoláním na dikci zákona, zvolil takovou jeho interpretaci, kterou Ústavní soud považuje za protiústavní“.

Z výše uvedeného je tudíž nutno dovodit, že nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 712/05, (ve věci V. F.), je vázán Nejvyšší správní soud i v posuzované věci. Proto musel být napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). V dalším řízení krajský soud zruší napadené rozhodnutí žalované s odkazem na právní názor vyslovený v tomto rozsudku, tj. že usnesení vydané podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. ve věci stěžovatelčina manžela A. S. (usnesení Okresního soudu ve Znojmě ze dne 30. 3. 2004, sp. zn. 2T 571/2003, jímž bylo zastaveno trestní stíhání A. S. pro skutek kvalifikovaný jako zločin porušení subordinace podle §§ 145, 146 písm. c/, 149, zákona č. 19/1855 ř. z, kterého se dopustil dne 3. 10. 1947, a jímž byla vyslovena účast uvedeného na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. per analogiam), je podkladem pro přiznání jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb.

Nad rámec potřebného odůvodnění, vzhledem k tomu, že manžel stěžovatelky byl vězněn od 5. 10. 1947, tedy i v době předcházející období vymezenému v ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. (od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990), Nejvyšší správní soud dodává, že již ve svém rozsudku ze dne 18. 9. 2003, č. j. 1 A 574/2002 – 25, vyslovil názor, že vymezuje-li uvedený zákon v § 2 odst. 1, že se vztahuje na občany České republiky, kteří byli v uvedeném období věznění a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, jedná se o vymezení osobní působnosti zákona; tedy všechny osoby vězněné v dané době (zákonným způsobem rehabilitované) je třeba považovat

za politické vězně podle tohoto zákona. Vymezené časové období přitom automaticky neznámá vymezení doby, v jejímž rámci musel být trest vykonán. V tomto směru bylo poukázáno i na ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb. (zrušení rozhodnutí ze zákona), podle něhož se zrušují pravomocná odsuzující soudní rozhodnutí vyhlášená v době od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 týkající se skutků spáchaných po 5. květnu 1945. Důležité je, že manžel stěžovatelky byl osobou, která byla vězněna mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990, u které bylo rozhodnutí o věznění zrušeno zákonem předepsaným způsobem.

V novém rozhodnutí o věci rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o této (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. října 2007

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu